

Розділ 3

КОНСТИТУЦІЙНІ ОСНОВИ СУДОВОЇ І ПРАВООХОРОННОЇ СИСТЕМ УКРАЇНИ

ПОЛЯНСЬКИЙ Ю. Є.

Національний університет «Одеська юридична академія», проректор,
завідувач кафедри організації судових та правоохоронних органів, професор

ЗАКОНОДАВСТВО УКРАЇНИ ПРО АДВОКАТУРУ: ПОТРЕБА І ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ

Минуло майже два роки від прийняття чинного Закону України «Про адвокатуру і адвокатську діяльність». Цей час виявився цілком достатнім для того, щоб упевнитись в перевагах цього законодавчого акта і водночас визначити певні труднощі і його застосуванні, які потребують змін і доповнень до Закону. Проте це стосується не лише його самого, але й інших нормативних актів, які регламентують організаційні і процесуальні аспекти діяльності адвокатів в судовій та інших сферах. Останні події починаючи від листопада 2013 року, досить чітко висвітлюють ще одну болючу проблему, яка полягає у тому, що юридичний і фактичний статус адвоката як учасника досудового і судового кримінального провадження далеко не завжди співпадають. Суди аж до останнього часу більш ніж відверто ставали на сторону обвинувачення, шаблонно ігноруючи аргументи представників захисту, що званою мірою підштовхнуло законодавця до вжиття щодо частини суддів екстраординарних люстраційних заходів.

Але деякі негаразди в організації і діяльності адвокатури коріняться усередині самого адвокатського співтовариства. Практика свідчить, що не всі адвокати зрозуміли необхідність і корисність об'єднання адвокатської спільноти у єдину корпорацію попри те, що в 2013 році все ж вдалося привести перший з'їзд адвокатів України після набрання чинності законом України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність». Дається взнаки неузгодженість у вирішенні деяких питань організації та діяльності організації адвокатського самоврядування, яким не вдалося до кінця побороти «центробіжні» тенденції в адвокатській спільноті.

В самому Законі недосить чітко визначені засади (принципи) адвокатського самоврядування. Відповідно до статті 43 Закону ними є виборність, гласність, обов'язковість для виконання адвокатами рішень

органів адвокатського самоврядування, підзвітність, заборона втручання органів адвокатського самоврядування у професійну діяльність адвоката.

На наш погляд, у авторів Закону не було потреби виділяти і тим більше ставити на перше місце принцип виборності, оскільки будь-які самоврядні структури формуються на основі виборів. Сумнівною є редакція такого принципу, як «заборона втручання органів адвокатського самоврядування у діяльність адвоката». На практиці ці органи, особливо кваліфікаційно-дисциплінарна комісія адвокатури, змушені систематично втручатися у діяльність адвокатів, даючи оцінку порушенням ними професійних обов'язків і притягуючи їх до дисциплінарної відповідальності. Тому, очевидно, тут потрібно вести мову про заборону не будь-якого, а **неправомірного** втручання.

Крім того, перелік доцільно доповнити такими принципами: законність; право і обов'язок всіх адвокатів брати участь у самоврядуванні; колективність обговорення питань, свобода висловлювань; прийняття управлінських рішень по волі більшості при повазі до думки меншості; відповідальність органів і функціонерів органів адвокатського самоврядування перед адвокатським співтовариством і регіональними об'єднаннями адвокатів.

Певною мірою в системі адвокатського самоврядування діє також принцип централізму для того, щоб забезпечити організаційну єдність адвокатського співтовариства і однакові підходи до вирішення питань організації та діяльності адвокатури. Це особливо проявляється в діяльності таких вищих органів адвокатського самоврядування, як Рада адвокатів України і Вища кваліфікаційно-дисциплінарна комісія адвокатури.

Це, зокрема, проявляється у виданні нормативно-правових актів корпоративного характеру, які поширюються на всю адвокатську спільноту і органи адвокатського самоврядування нижчого рівня. Саме в обов'язковості цих актів і проявляється принцип централізму. Це тим більш важливо, що сучасне законодавство відкинуло будь-які форми контролю державних органів за діяльністю адвокатури, за винятком судового контролю у передбачених законом випадках.

За 2012–2014 роки було видано понад 30 таких корпоративних нормативних актів. Їх юридична витонченість є наслідком залучення до розроблення таких актів юристів-науковців. Серед цих актів, зокрема, можна назвати Порядок дій з питань забезпечення гарантій адвокатської діяльності, захисту професійних і соціальних прав адвокатів, затверджене рішенням Ради адвокатів України № 183 від 27 липня 2013 р.

Низкою корпоративних нормативних актів були затверджені положення про діяльність регіональних органів адвокатського самоврядування. Окремі з цих актів, зокрема, стосовно складання адвокатами

протоколів про відмову у наданні інформації за депутатськими запитами, носять організаційно-методичний характер.

Проте деякі важливі питання організації і діяльності адвокатури ще потребують вирішення. Це, зокрема, стосується визначення норм представництва і порядку обрання делегатів на регіональні конференції адвокатів в умовах значних розбіжностей у кількості адвокатів у різних регіонах. На практиці неоднозначне вирішення цих питань породжує чвари в адвокатському співтоваристві, які, на думку головного редактора журналу «Адвокат» Л. Лазебного, нагадують конфлікти козацької старшини часів так званої «Чорної ради» (Л. Лазебний. Такої демократії вітчизняна адвокатура ще не знала / Л. Лазебний // Адвокат. — 2012. — № 11. — С. 3). Можливо, у великих регіонах доцільно закріпити проведення кушових зборів адвокатів, щоб усі вони або майже всі дістали можливість взяти участь у самоврядних заходах.

Зараз з ініціативи органів адвокатського самоврядування і окремих адвокатів у Міністерстві юстиції створено робочу групу для розроблення проекту Закону «Про внесення змін до Закону України «Про адвокатуру і адвокатську діяльність». Є бажаним, щоб в її роботі взяли активну участь також науковці Національного університету «Одеська юридична академія».

ДОЛЕЖАН В. В.

Національний університет «Одеська юридична академія», професор кафедри організації судових та правоохоронних органів, доктор юридичних наук

ПРОКУРОР ЯК УЧАСНИК РОЗГЛЯДУ СУДАМИ СПРАВ ПРО АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ

Компетенція районних, районних в місті, міських та міськрайонних судів суддів з розгляду справ про адміністративні правопорушення з 1984 року багато разів змінювалась і нині передбачена у 140 статтях Кодексу України про адміністративні правопорушення (КУпАП). Крім того, ці суди розглядають відповідно до п. 2 ч. 1 Кодексу адміністративного судочинства України (КАСУ) всі адміністративні справи з приводу рішень, дій чи бездіяльності інших суб'єктів владних повноважень у справах про притягнення до адміністративної відповідальності.

У зв'язку з цим набуває актуальності проблема визначення ролі прокурора як учасника відповідних судових проваджень.

Для пошуку відповідна пов'язані цим запитання, процитуємо ч. 1 ст. 250 КУпАП під назвою «Прокурорський нагляд за